

Arkivex.

BOHUSLÄN

Munkedals- bygd

Nr. 2

1984

Årg. 15

MUNKEDALS HEMBYGDS- OCH FORNMINNESFÖRENING

Text till omslagets bild.

En övergiven stuga.

Än så länge står det gamla hemmet kvar. Fast det flytt åtskilliga år, sedan människor bott där. Granarna utanför vandrar allt närmare den åldriga och tomma byggnaden, och om några år finns kanske intet kvar. Här har varit liv och rörelse i forna tider, där barnen växte och trängdes i små utrymmen. Så kom andra tider, far och mor gick ur tiden och deras barn flyttade till andra orter. Stugan på bilden kan vara i din hemsocken, den kan också vara i grannförsamlingen, eller ännu längre bort.

BARNDOMSMINNEN

Minns du barndomshemmet kära och den lilla stugan grå?

Minns du stigen ner till stranden där vi vandrade vi två?

Minns du skogen, minns du suset minns du lilla fågelns sång?

Där så sorglösa vi sprungo hela dagen lång.

Regntunga skyar!

Midsommar blev en ganska blöt helg, så regntyngd att Wiknerspelen ej kunde framföras i de skick som hade utgjorts sedan månader tillbaka. Det hade regnat flera timmar på midsommardagens morgon och man trodde kanske att det skulle bli uppehåll frampå dagen. Men icke! Nederbörden föll allt tätare under dagens lopp och många arrangemang blev inställda. Ett av inslagen som många väntat på, var bröllop för tvenne brudpar, och dessa vigdes i Munkedals kapell, vilket ej blev det man hoppats på. En förmiddagsgudstjänst fick även inställas och förrättades i kapellet, liksom brudvigslarna.

Ett par fullastade bussar, stod resklara, en från Dal och en från södra Bohuslän, som efter att ha sport om hur vädret var på Kaserna, inget annat var att göra än att bege sig hem.

Trots det opassande vädret kom ändå omkring mellan 2 à 300 personer till hembygdsgården, modigt gjort, men inte så roligt precis för dem. Hantverkare fanns på sina platser, även musiker, folkdansare och andra som hade tänkt uppträda, fick inhibera sina uppgifter. Undantaget var faktiskt bakstugan, där det gick hett till och lefsorna fick god avsättning, trots liten publik. Fram på eftermiddagen stängdes portarna och folket gick hem. Men regnet fortsatte att falla . . .

Visans vänner mötte upp på Kaserna den 22 juli och regnet faktiskt hängde i luften. Efter en timme blev det hastigt uppbrott och sångarna skyndade till Folkets Hus för att i fortsättningen få tak över huvudet.

Nästa större program skedde den 4 augusti, även nu på Kaserna hembygdsgård, då hembygdsföreningen firade sitt 20-årsjubileum. Publiken var fulltalig och vädret var sådant, att det knappt var uppehåll, det sades, att en och annan droppe från ovan, föll över bygden. Men programmet genomfördes i sin helhet. Medarrangörer till hembygdsföreningen var Föreningsbanken, som i år firade sin femtioåriga tillvaro. Kyrkoherde Margareta Berndtsson höll ett anslående tal, särskilt riktat till hembygden och hon berörde i sammanhanget det natursköna läge, som Kaserna utgör.

Herr Walter Winblad, höll ett anförande om Föreningsbankens verksamhet i Munkedal, under en tidrymd av femtio år. Därefter vidtog utdelning av förtjänsttecken till tre personer, vilka utmärkt sig som trojänare inom hembygdsrörelsen och som visat arbetsvilja inom det kommunala livet i bygden. Förtjänstplakett utdelades till Alfred Carlsson, Allan Johansson och Ivan Erntell.

Därefter var det Sten-Åke Cederhöks tur att framträda på scenen. Ett program som uppskattades, särskilt som de flesta sett honom i olika sammanhang i massmedia. Underhållning blev det också av dragsspelklubben som en värdig avslutning på ett bra program. Hembygdsgrändens byggnader hölls öppna för intresserade.

I sammanhanget blir man lite undrade, varför inte Bohuslänningen sändt någon reporter till evangemanget! Då var det bättre ställt hos Västerbygden, som skrev en bra artikel om denna aktuella dag på Kaserna.

En hemlig resa

Tidigt på dagen, den första september, var det dags för en tur med buss, dit ingen till en början inte hade en någon som helst kännedom om vart färden ställdes. Några gissningar förekom, som det alltid gör vid sådana här turer, men riktigt säker om vart; se de visste man ej. Bussen var fullsatt, och flera som önskade medfölja på den mystiska resan, kunde inte beredas plats.

Norrut gick det i början, men så händer det ibland, för att senare göra en avikelse, än hit, än dit. Första anhalten skedde på Eiders Kro, några km norr om Sarpsborg. Näringsstället var välbekant för de flesta ty här hade vi middagsuppehåll vid en tidigare resa, och där det är trivsamt. Så bar det iväg, nu allt närmare Oslo. Skulle man komma dit, eller kunde det bli högervidet mot Dal, vägarna äro många! Vi for direkt mot Bygdøy och stannade till vid det omfattande utemuseet med dess 140 byggnader av allehanda slag. Den gamla stavkyrkan från 1200-talet var sevärd och många uppmärksammade den gamla byggnaden. Mycket mer fanns att beskåda med collectioner från inomhusbebyggelse. Samtidigt pågick en utställning med gamla, hedervärda yrken, såsom spinning och tillverkning av kvastar, m.m. Allt intressant och sevärt.

När detta besök var tillända, var det dags att komma till ett näringsställe vid Rosenkranzgatan, men detta beredde oss problem, då det var svårt med parkering, som det ofta är i Oslo. Innan vi nådde matstället, fick vi gå ett stycke och trängsel var det också, och inte nog med det, regnet kom och överraskade innan vi nådde fram.

Återresan företogs ungefär som till målet, men en rundtur förekom till Moss och väl inne på svenskt område, stannade vi till vid Hogdals nyinrättade hotell och serveringsställe, där vi i trivsam miljö, erhöi förplägnad i olika former. Den sista etappen på denna givande resa, bar det hemåt och höstmörkret gjorde sig märkbart allt längre vi nalkades hemorten. Reseledare var hr Gunnar Dahlqvist.

Kaserna hembygdsgård

Hembygdens år, satte sin prägel på området Kaserna, mer än genom att fira föreningens tjuogoåriga tillvaro. Förbättringar utfördes i flera skiftande former, från takarbeten till färgnyanser. Ladugården var i behov av målning liksom byggnadens tak, där åsen erhöll plåtbeklädnad, för att stå emot vädrets makter.

Och mycket färgmaterial har använts för att alla byggnader skulle få en lysande röd färg. Många mannar hade sysselsättning med förbättringarna, men så blev resultatet också märkbart gott. Och nu lyser stugan röd och grann, och inte bara stugan, utan även de övriga husen, med undantag för den grå vävstugan, som beräknas erhålla en annan färg under kommande år. Styrelse och medlemmar inom hembygdsföreningen, har gjort en god insats på Kaserna denna sommar!

Luciafirande

Även i år kommer Lucia och årsavslutningen att firas under december, vilken dag kommer senare att kungöras på anslag och i press. Programmet blir liksom förr om åren, att bli stämningsfullt och jullikt. Vik denna dag i december, för att fira Lucia med hembygdsföreningen!

"Brånasmeden" ett original på Dal.

Han kunde ibland vara litet tvär, var det gängse uttrycket för "Brånasmeden" vars rätta namn var Johannes Olsson och bördig från Järns socken på Dal. Föräldrar var hemmansägaren Olof Jonsson och hans maka Kerstin Gudmundsdotter. Författaren Per Olof Ekström, även han från Dal, har nyligen utgivit en bok som heter "Johannes Rimsmed", ty en stor diktare var han, "Brånasmeden". Det är väl tydligt, att "Brånasmeden" ägde ett rikt mått av fantasi och han kunde framställa diktverk som av många ansågs vara av rikt innehåll. Många av hans alster har bevarats åt eftervärlden.

"Brånasmeden" finner allting originellt och uttrycker sig i poem. Han skildrar Grinstads kyrka med dess sneda torn sålunda:

"Åh, se god dag, min hedersgumma! Hur länge har du stått på Dal? Var god och säg mig en summa din ålder och ditt årtal!"

Johannes Olsson beundrar givetvis alla andra diktare på sin tid. Han föddes 1818 och dog 1886. Skalden Tegnér anges med dessa korta rader: "Af skalter i min ungdoms dagar, beundrar jag mest Tegnér!"

”Brånasmeden” beundrar även uddevallaskalden Wilhelm von Braun, vars diktning i hög grad fängslade Johannes. ”Brånasmeden” kom tidigt på kant med prästerskapet och detta ledde till att han kom i onåd hos prosten Olof Fryxell, särskilt av den anledningen att Johannes tog sig före att härma prostens predikningar. ”Brånasmeden” var utrustad med ett enastående gott minne och hade han åhört en predikan i kyrkan, kunde han sedan utan vidare härma eller repetera prästens ord.

Men det var inte varje söndag som Johannes gick till kyrkan. Vid ett tillfälle satt han och metade i Dalbergsån och det bar sig inte bättre än att prosten kom åkandes på väg till församlingens kyrka. Prästen stannade och tillsade Johannes att det vore bättre att gå i kyrkan på söndag än att fiska. ”Brånasmeden” snappade upp dessa ord, lade ifrån sig metspöet och sprang på ginvägar över fält och skogsdungar och var framme vid kyrkan och slog sig ned i en bänk, långt bak i kyrkan. När predikan var över, sprang han tillbaka till sitt metställe och där satt han tryggt när omsider prästen var på hemväg. Detta måste ha förargat prästen ty han stannade till igen och utfor över Johannes det syndiga i att istället för att gå till kyrkan, sitta och meta på söndagen. ”Du borde ha hört min predikan idag” sa prästmannen. ”Ja, sa Johannes, är det inget annat du vill, så kan jag läsa upp din predikan du gjort i kyrkan idag”. Och till prostens stora häpnad, läste Johannes upp predikan nästan ordagrant. Emellertid blev prosten och ”Brånasmeden” ovänner för livet och tilltalade aldrig varandra.

Men tyvärr blev det, att Johannes dog före prosten och denne blev officiant vid begravningen. Vad det nu kom sig, så hade prästen helt bytt åsikt, ty nu vid Johannes frånfälle kallade han honom rentav för ”skaldebroduer” vilket slog begravningsgästerna med häpnad. Han hade tydligen haft respekt för ”Brånasmedens” personlighet under livstiden ändå! Trots sin diktning, som sedermera utgivits i tryck efter sin död, ansågs Johannes av befolkningen som en verklig odåga. Han var en ypperlig lantbrukare och kunde sköta sin gård, men när han var som bäst i färd med höbärgning eller andra sysslor på åker och äng, kunde han helt plötsligt ställa ifrån sig redskapen och rusa iväg hem för att plita ner en dikt, som han ansåg måste skrivas ned så snart det gick. Vi har nämnt att ”Brånasmeden” var en duglig lantbrukare, han var även en skicklig fiskare, detta har vi också berört tidigare, och så var han anlitad som smed, därav namnet. Men Johannes hade sina avigsidor. Ett av dessa var, att smyga sig till grannarna om kvällarna sedan mörkret sänkt sig neder och då passade han på att glo in i fönstren. Ty Johannes var även intresserad av skvaller, så nog hade han sina svagheter alltid. Men vi skall sluta med att tala om ”Brånasmedens” ädlare drag. Han var hjälpsam och god mot de fattiga. Dessa drag av mänsklighet slätar ut alla andra sämre sidor hos denne poet av årgång 1800.

Oktober slaktmånad

Hos romarna var oktober årets åttonde månad, därav namnet, oct. = åtta. Här uppe i Sverige var den slaktmånen. Vad den uppkallats efter är ganska tydligt. Det var den månen man började höstslakten.

Bondepraktikan förtäljer om oktober bl.a. följande: Mycket snö och frost i oktober bådar milt väder i januari, oväder låter en vänta ostadig vinter. Blommar träden än en gång är detta ett tecken på lindrig vinter, sitter löven kvar länge är sträng vinter att förvänta. Likaså bådar ymnig förekomst av ekollon och boknötter hård vinter.

Om levern på lövgäddan är åt gallblåsan till bred men framtill spetsig, så står en sträng vinter för dörren. Grönspetten förkunnar väderleken tre dygn i förväg. Har den ett långt entonigt läte, blir det vackert väder. Skriar den starkt blir det regn och oväder. Och kommer den fram till husen och skriar blir det ändå värre. Om sidensvansen börjar visa sig kan man vara säker på att frost och snö inte är långt borta. Domherrens ankomst är också säkert tecken till köld och oftast även till snö. Då rönträdet bär ymnigt, blir vintern våt ("sur"). Om flyttfågeln ej drar sin kos före Mickel, betyder det utsikter till lindrigt väder åtminstone till jul. Varm oktober medför kall februari.

Vidare förtäljer praktikan något om månadens märkesdagar. Sålunda skulle den sjätte vara kritisk dag, då man ej borde företaga sig något av större betydelse. Den sjunde inträffade Britt-mäss. Denna dag brukade enligt de gamlas iakttagelser vara mulen och mycket mild. Därför kallades dagarna runt den sjunde för Britt-sommar. Den elfte påstås också vanligtvis ha varit mulen i gamla tider. Den fjortonde var det Calixbusdagen, som gällde för att vara den första vinterdagen efter lövfallet. Ville man ha lycka med sig i sina förehavanden under den stundande vintern fick inget företagas eller föras från gården denna dag, ej heller under den påföljande natten, "vinternatten". Den sextonde var Callus-dagen. Om det regnade då var detta av stor betydelse. En regel lydde, "om det regnar på Calle, kan man så på berg och knalle". Alla äpplen borde vara nedtagna och inhämtade senast denna dag.

Månaden löper i Skorpionens tecken, och om detta står att läsa i praktikan: "Skorpionens barn är en rätt välskickad människa. Han har också god ynnest hos folk och när han känder blivit då haver kvinnfolk honom kär. Skorpionens barn har också en utpräglad förmåga att göra reflexioner. De har anpassningsförmåga samt förmåga att rättvist bedöma sin omgivning."

STÖD
*Hembygdsföreningen genom att
ingå som medlem
Årsavgift 20:— per person
Beloppet kan lämpligen insättas
på girokonto 58 23 49 - 7*

Munkedals Hembygdsförening och Fornminnesförening

- vill bland annat samla och bevara allt som är av värde och ägnat att belysa befolkningens liv och verksamhet under gången tid . . .
- vill skydda och bevara alla yttre fornlämningar inom kommunens socknar . . .
- vill arbeta för främjandet av ortens kulturhistoriska värden . . .
- vill verka för skydd åt bygdens natur och bevarande av dess särprägel åt kommande släkten . . .
- vill genom exkursioner och utfärder ge en inblick i fornminnenas stora historiska betydelse . . .
- vill samla och bevara alla slag av antika och äldre föremål såsom träarbeten, redskap, böcker, fotografier, tidskrifter m.m. att förvara i vårt museum . . .

**Ditt resmål dit alla kan nå!
Längre eller kortare resor**

Kontakta

MUNK-RESOR

Klevavägen 4 - Munkedal

Tel. 0524-117 26, 110 79

**Med ungdom för ungdom
Skolskjutsar — Beställningsresor
Turisttrafik — Linjetrafik
Pensionärsresor**

MUNKEDALS OMNIBUSTRAFIK

Klevavägen 4, Munkedal, tel. 0524-117 26, 110 79

Fördela utgifterna jämnt över hela året.

Gå med i vårt Budgetkonto!

 Skandinaviska Enskilda Banken

SPARBANKEN

MUNKEDAL
Tel. 104 36

STALE
Tel. 103 83

Ett konferens- &
övernattningsställe
i hjärtat av
Bohuslän

Moderna rum och
god mat i trivsamt
miljö

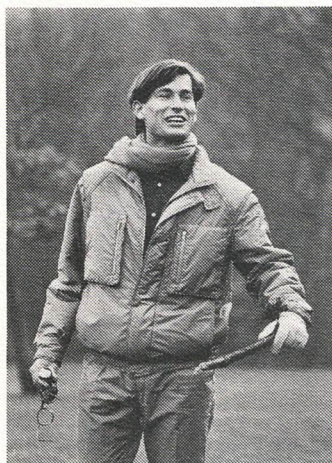
Öppet dagligen från kl. 12 — 19
Lördagar och söndagar stort smörgåsbord

Åstors

HERRGÅRD 0524/120 00

melka

Kvalitet är en känsla.

JACKOR BYXOR SKJORTOR

**MAN
BUTIKEN**

Johanssons

Strömstadsvägen 9, Munkedal
0524-100 29, 101 58

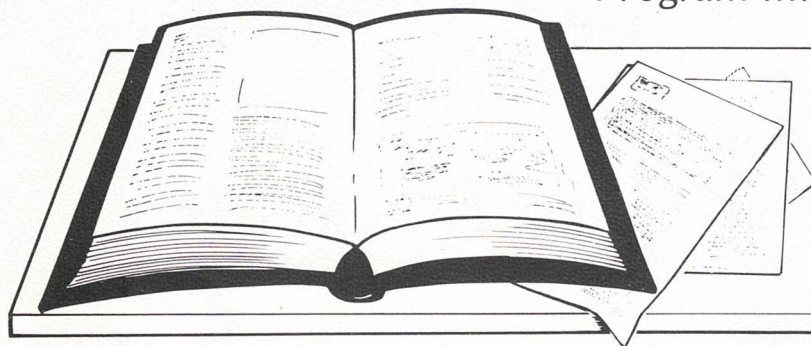
Trycksaker!

Böcker

Reklamblad

Folders

Program m.m.

Bagerivägen 4 455 00 MUNKEDAL Tel. 0524 - 121 19, 112 01